

Wat er ko-
het aangaat,
worden.
e.
ij zulke ver-
ent en voor-
anders allicht
genblik aan
it.
n nu volledig
op de verga-
van Dr. Kuy-
idshalve aan
len.

ig gesteld ben
redigen, al ik
e mijn persoon-
ensch ik twee
van het hart
lijk, opdat het
en het volgend

mij ingebracht
de trouw aan

gen van allen
U. bekleeden
elijke loopbaan
kunnen wilsden
open oprichten
k zelf in 1880

waren toen ten
g en Vrijheid"
zoowel als in
teengezet.
gleeraar, belast
heb ik, vooral
dwerethiering,
lijna elk punt
k uitgesproken

kenen; veel-
per nitbundig
ijper kunnen be-
an. Mij werd
en verzoek om
taut, aan welk
b.

mij wederom
opnieuw aan-
bevoordingen.
per die weder-

was, en welke

le aanmerking
e zuiverheid
et tegendeel is
or Dr. Kuyper
u voor het eerst
de Heraut" ge-
afgeleid teef

ationair Kabike
leer zeer stellig
bodem.
heeft Dr. Kuy-
ter aanbevelen,
als over eenige
heden ontstaan.
etten mij daar-
Kuyper en ik,
werkzaam, niet
utreden.

en mij van het
kken, mits Dr.
wij als Hoog-
Zoolang dat
mijn recht als

in mijne quali-
dat men mijn
at men beweert
onster statuten.
t daardoor mij
e Heere mij in
k zonder bitter-
at ik wensch
lerlei bezwaren
cht zijn, nadat
zekere politieke
derwijs niets te

te:
en voor de na-
oor zoover het
ngaat, zorg te

anval van den
rkboe" van 2
beweerd heeft,
scyclopedia te
dat mij een ge-
opgedragen —
dachtmakingen
den Senaat —
aken — in de
belegd om te
de naleving van
verklaring at-

natuurlijk het
et Curatorium
richting waarin
wordt gegeven,
terzoek zooveel
Diensvolgens
en te verwijzen:
te hij, na zijne
at, onder zijn

s n.l. bereid op
lijf mocht be-
dzien te doen
dictaten voor-
ondeling toe te

sticht geschree-
t op de begin-
derwijs geeft,
te wijzen wat
is. Om der
maals dat, zoo
terzoek worden
heden ten aan-
a ambtgenoot
te gepubliceerd
werpen raakt,
em hij voorts
wijzen naar de
ne benoeming
el welke voor-
el op den om-
gebondenheid
der Statuten,
de tot monde-
lijch tot dat
heijke voorbe-
pdat duidelijk

«blijke, op welke punten twijfel aangaande de
richting van zijn onderwijs is ontstaan, en wat
«de ondergeteekende op de tegen hem in te
«brengen bezwaren heeft te antwoorden.»

Ook na die verklaring is er niet de minste
aanmerking door Curatoren op mijn onderwijs
gemaakt; het College heeft het zelfs niet noodig
geacht enig onderzoek in te stellen en gebruik
te maken van de door mij aangeboden faciliteiten.
Is dit niet, of nog niet geschied, omdat men het
nog niet eens is over de eigenlijke betekenis
van Art. 2 der Statuten, of omdat men de toe-
passing daarvan voor elk vak van wetenschap
nog niet doorziet, dan kan men er een enkelen
hoogleraar ook geen grief van maken, zoo hij
met zijn collega's in gevoelen verschilt of schijnt
te verschillen.

Indien thans buiten de Curatoren om een
onderzoek door de Vergadering verlangd zou
dan kan m. i. daarin in de eerste plaats niets
anders worden gezien dan een voluit van wan-
trouwen tegen de Curatoren.

Nu echter een hoop beschuldigingen mij open-
lijk naar het hoofd zijn geslingerd, kan ik niet
anders verlangen dan dat het verlangde onder-
zoek worde toegestaan.

Meer heb ik niet te zeggen."

Op deze woorden leveren we geen repliek.
Als men onze *intentie* gaat beoordeelen, en
zelfs onze beste bedoelingen op stuitende
wijze miskent, en dat alles zonder zweem
zelfs van bewijs, is *zuiver* de waardigste
houding, gelijk Dr. Kuyper op *Senpost*
dit alles zich dan ook heeft laten zeggen,
zonder er een woord op te antwoorden.

Maar ook deze woorden zouden allicht
voorkomen, of anders gesproken zijn, indien,
naar heeren Directeuren nu willen, de zaak
niet zoo onoverhoeds in de vergadering ware
gekomen.

Dit prikkelt altoos. En wie in geprikkelden
toestand onvoorbered sprekt, zegt in den
regel meer dan hij verantwoord kan.

Daarom zou het o. i. uitstekend zijn, in-
dien de voorgestelde wijziging kon doorgaan.

Slechts rijst de vraag, of de Statuten het
veroorlooven; en dit mag betwijfeld.

Art. 5 toch bepaalt, dat het tot het recht
der vergadering behoort om kennis te nemen
van het Verslag en dit te behandelen.

Dit is volgens de Statuten het enige punt,
waarbij leden der Vereniging een verzoek
om Enquête kunnen aansluiten.

De zes andere punten, die in Art. 5 ge-
noemd worden, geven daartoe geen recht.

Want ook aan punt 7 kan men het
recht tot Enquête niet ontleenen, daar
punt 7 alleen handelt over andere zaken
die door het bestuur of met zijn goedvin-
den ter tafel komen."

Sloot men nu hieraan de Enquête aan,
zoo zou, wat ongerijmd ware, de Enquête
altoos door het Bestuur kunnen verhinderd
worden. Iets wat heeren Directeuren, blijkens
hun voorstel, ook volstrekt niet beoogen.

Daar nu de bepalingen van het Huishoude-
lijk reglement natuurlijk alle recht van be-
staan missen, zoo ze niet steunen op de Sta-
tuten, ontstaat de dubbele vraag:

1°. Moet niet de Enquête-zak rusten op
Art. 5 punt 3? En 2°. Indien ze hier op
moet rusten, is ze dan denkbaar en moge-
lijk zoolang het Verslag er niet is, en dat
wel op de Jaarvergadering?

Deze bedenkingen brengen we nu reeds ter
sprake, opdat men op de Jaarvergadering
niet in verlegenheid zit, en we zullen aan
heeren Directeuren een exemplaar van dit
nummer ter kennisneming toezenden.

Wat heeren Directeuren beoogen komt
ook ons in hooge mate gewenscht voor,
maar we achten, dat de regeling anders zal
moeten zijn, dan zij die voorstellen, om niet
in conflict te komen met de Statuten.

Onzerzijds stellen we hier geen voorstel
tegenover.

Het is dunkt ons beter, dat de leiding
ten deze van heeren Directeuren zelfden uit-
gaat.

Resumtie.

Het slot van het Rapport der *Commissie*
van enquête geeft in resumtie het oordeel,
waartoe deze Commissie bij haar onderzoek
gekomen is.

Overmits deze resumtie 'aan onze lezers
belangstelling zal inboezemen, meenen we
hun een dienst te doen, met deze resumtie
hier over te drukken.

Ze luidt als volgt:

Resumeerende, is de Commissie van oordeel,
dat een vaste en zekere conclusie ten aanzien
van het onderwijs van Prof. Lohman alleen te
trekken is uit de twee laatste punten n.l. zijne
uitlegging van art. 2 der Statuten en zijne op-
vatting van de rechtswetenschap. Uit het onder-
zoek is het toch der Commissie gebleken, dat
Prof. Lohman onder de Gereformeerde begi-
nismen in art. 2 niets anders verstaat dan Gods
Woord of hoogstens Gods Woord naar de op-
vatting van de kerkelijke Belijdenisschriften, maar
aan het Calvinisme wel eenige geschiedkundige
maar geen dogmatische betekenissen toekent,
en dat daarom als grondslag van het onderwijs ver-
werpt. Voorts is zijne opvatting van de rechtswetenschap
deze, dat de jurisprudentie op de deelvijzen
het bestaande menschele recht als een zeer omvang-
rijk en gecompliceerd samenstel van verschie-
dende heft te bestudeeren, om het eerst daarna
te toetsen aan de ordonnantien Gods, die gekend
worden uit de natuur der dingen en uit de
Schriftuur, die zeer algemeen zijn van aard en
heft niet moeten worden gesystematiseerd.

Alle andere bezwaren, die door de voorstellers
der enquête tegen Prof. Lohman zijn ingebracht
en boven besproken zijn, kunnen tot dit door
Prof. Lohman ingenomen standpunt worden her-
leid. Zijne verdediging van het collegebezoek
aan de ongelovige universiteiten; zijn oordeel
over het onschadelijk en neutraal karakter van
het onderwijs in de examenvakken aan die uni-
versiteiten; zijne erkenning van de positieve
methode, welke in de wetenschappen moet toe-
gepast worden; zijne afkeuring van den Calvi-
nistischen naam in de wetenschap en de politiek;
zijn voorkeur voor den naam Gereformerd op
kerkelijk, voor dien van anti-revolutionair op
politiek terrein; zijne critiek over Calvin en het
Calvinistische volk; zijne onbeslisheid in zake
het beginsel der doodstraf hangen min of meer
met zijne opvatting van de Gereformeerde be-
ginselen en van de rechtswetenschap saam en
krijgen daardoor betekenis.

Daarom kan het ook de bedoeling van de
voorstellers der enquête niet zijn, en evenmin
de taak der Commissie, om op ieder der ge-
noemde punten een bijzondere conclusie te
nemen ten aanzien van het onderwijs van Prof.
Lohman. Zelfs is verschil mogelijk, of elk van
deze punten op zich zelf tot zoodanige conclusie
recht geven zou. Veel eer is er alleen een be-
slissing noodig te dezen opzichte of het onder-
wijs van Prof. Lohman *principieel* aan den eisch
van art. 2 voldoet.

En dan verdient het de aandacht, dat niet de
voorstellers der enquête noch ook de Commis-
sies in de eerste plaats, maar Prof. Lohman
zelf het uitsprekt, dat hij in zijne uitlegging van
art. 2 en in zijne opvatting van de rechtsweten-
schap niet aan den eisch van art. 2 voldoet noch
voldoen kan, indien n.l. de boven gegeven uit-
legging van de Gereformeerde beginselen de
juiste is. Immers Prof. Lohman zegt: «Intus-
schen acht ik het voor de toekomst zelve van
«onze Hoogeschool zeer wenschelijk, dat duid-
«lijk en onomwonden worde uitgesproken, of
«het door mij verdedigd standpunt ten aanzien
«van de betekenis van art. 2 al dan niet wordt
«aanvaard als het juiste. Indien de vereniging
«dat niet het juiste oordeel, dan behoort de
«vergadering reeds deswegens alleen een afkeu-
«rend oordeel over mij uit te spreken; al oor-
«deelde zij overigens alle ingebrachte grieven
«ongegrond" (bl. 76, 77).

Hij verklaart: «Voor mij als jurisprudent staat vast
«dat men langs dezen weg" (n.l. dien welke in
de publicatie van den Senaat wordt aangegeven)
«niet een voor juristen en staatslieden bruikbaar
«gebouw zal optrekken, maar dat langs dezen
«weg veel eer, het pad der wetenschap, althans
«voor den jurisprudent, moeilijk en onbegaanbaar zal
«blijken," bl. 59 van de brochure. Verg. boven
bl. 34.

Hij oordeelt, dat de historische, technische
opvatting van de Gereformeerde beginselen, ge-
lijke die ontwikkeld wordt in de stellingen van
den Senaat en ook in bovenstaand rapport wordt
voorgestaan, getuigt van wantrouwen in de Schrift,
de vrijheid van onderwijs en wetenschap vernietigt,
de wetenschap onmogelijk maakt, aan Calvijn
en het Calvinistische volk een onbehoorlijk
gezag toekent, tot volkvergoding en volks-
sovereiniteit leidt, het volk maakt tot keur-
meester van het onderwijs, en de orde omkeert
welke God heeft gesteld (bl. 50—61 der brochure).

Indien nu art. 2 naar de overtuiging der Commis-
sies geen andere interpretatie dan de in het
Rapport aangenomen toelaat, zijn het noch de
voorstellers der enquête noch de Commissie,
maar is het Prof. Lohman zelf, die zijnerzijds
een principieel verschil tusschen art. 2 naar deze
uitlegging en zijn onderwijs constateert. Hoe
gaarne de Commissie nu een andere conclusie
had willen trekken, zij is door haar onderzoek
tot geen andere conclusie kunnen komen dan
die, welke door Prof. Lohman zelf van te voren
reeds aangewezen was. Want wel zijn de be-
schuldigingen ernstig, die door Prof. Lohman
tegen de bedoelde uitlegging van de Gerefor-
meerde beginselen in art. 2 worden ingebracht,
maar zoolang art. 2 luidt gelijk het luidt, is er,
naar het oordeel der Commissie, geen andere
interpretatie mogelijk. Zelfs al waren de be-
schuldigingen juist (des neen), dan zou toch ter-
wille der bezwaren aan dien tekst en aan de
exegese van art. 2 geen geweld mogen worden
aangedaan. De Commissie heeft niet met het
jus constituendum, maar met het jus consti-
tutum te doen. En art. 2 laat geen andere
verklaring toe dan dat onder de Gereformeerde
beginselen die uitgangspunten van ons weten-
schappelijk denken worden verstaan, welke in
de Calvinistische reformatie uit Gods Woord
afgeleid en met meer of minder heldere bewust-
heid op alle terrein van het leven toepast zijn.

Gelijk art. 2 de theologie bindt aan Gods Woord
naar de opvatting der Gereformeerde belijdenis-
schriften, zoo legt het den grondslag voor alle
onderwijs in ditzelfde Gods Woord, zoolang
zijn interpretatie vond in het historisch leven
der Gereformeerde Christenheid. Daarom is er
in dat art. niet van Gods Woord, maar van de
Gereformeerde beginselen sprake. Daarom heb-
ben velen zich teruggetrokken, die eerst mede
lijverden voor de stichting eener Christelijke
universiteit. Daarom is de Vrije Universiteit
geen algemeen Christelijke, maar een Gerefor-
meerde school.

Dankbaar erkent de Commissie, dat Prof.
Lohman sedert zijne benoeming tot Hoogleraar
kerkelijk en confessioneel naderbij is gekomen.
Maar de verwachting, dat hij ook op het gebied
van de wetenschap en het onderwijs hoe langer
hoe meer inleven zou in de Gereformeerde be-
ginselen, heeft zich niet bevestigd. Wel gaf de
verklaring van 22 Maart 1895 daar goede hope
op. En nog zou de Commissie niets liever zien
dan dat Prof. Lohman tot het standpunt, in die
verklaring ingenomen, terugkeerde en op den
daar ingeslagen weg wilde voortgaan. Het ware
der Commissie aangenaam geweest, wanneer het
haar had kunnen gelukken, om gelijk art. 11
van het Huishoudelijk Reglement, zoo het be-
reikbaar is, wil, aan de voorstellers der enquête
door minnelijke schikking voldoening te geven.

De uitkomsten van haar onderzoek leverden
echter tot haar leedwezen geen gegevens daar-
voor op. Wegens de mogelijkheid van misver-
stand heeft zij door haar schrijven van 13 Januari
1896 aan Prof. Lohman nog een poging ge-
daan om zoodanige gegevens te verkrijgen.
Echter te vergeefs. Het antwoord van 4 Februari
1896 heeft, gelijk boven is uiteengezet, integen-
deel de principieele tegenstelling nog verscherpt.

De Commissie kan daarom op dit oogenblik
niets anders dan uitspreken, dat Prof. Lohman
zijn standpunt, dat hij ten opzichte van art. 2
in zijn onderwijs inneemt, veel eer in antithetischen
zin heeft uitgewerkt en gehandhaafd. Hoe smar-
telijk het zij, dit te constateren, het kan toch
uitgesproken worden zonder bozen hartstocht.
Het is een principieel, geen persoonlijk verschil,
een verschil in de uitlegging en toepassing van
art. 2 der Statuten, dat de volle waardeering van
Prof. Lohmans persoon en arbeid geheel onaan-
getast laat.

Maar daarom blijft het toch een verschil, dat
art. 2 der Statuten en daarmee den grondslag
der Vrije Universiteit betreft. En voor de onge-
schonden handhaving van de beginselen waarop
de Stichting rust, hebben alle leden der Ver-
eeniging te waken. Alle persoonlijke consideratie
moet ten slotte wijken voor het belang der
Universiteit, voor het Gereformerd karakter der
School, voor de waarheid, welke handhaving in
deze stichting aan de Gereformeerden in den
lande toebetrouwd is.

Dit alles overwegende ziet de Commissie zich
genoodzaakt, om als slotom van haar onderzoek
aan de Algemeene Vergadering de volgende motie
voor te stellen:

De Algemeene Vergadering, gehoord het Rap-

port der Commissie, spreekt uit, dat op het stand-
punt van Prof. Jhr. Mr. A. F. de Savornin
Lohman de Gereformeerde beginselen naar den
eisch van art. 2 der Statuten als grondslag van
zijn onderwijs niet tot hun recht komen, ver-
klaart, dat de ingevolge besluit der Jaarverga-
dering van 27 Juni 1895 benoemde Commissie hare
taak heeft ten einde gebracht en besluit afschrift
dezer motie te doen toekomen aan de Colleges
van Directeuren en Curatoren.

Van verschil van meening in den boezem
der Commissie blijkt uit het Rapport niet.
En overmits, in zoo gewichtige zaak,
bijaldien er een minderheid ware geweest,
deze ongetwijfeld van haar gevoelen zou
hebben doen blijken, zoo mag hieruit afge-
leid, dat de Commissie in haar oordeel,
details nu daargelaten, ten slotte eenparig
was.

Oordeel van Ds. Sikkel.

Na het oordeel van Ds. Littoy over
Bedums Bezwaarschrift, deelen we thans
ook het oordeel van Ds. Sikkel hierover
mede.

Het luidt aldus:

De kerkeraad van Bedum in de provincie
Groningen heeft aan deputaten voor het verband
der Geref. kerken met de Vrije Universiteit een
bezwaarschrift ingediend naar aanleiding van
hetgeen prof. Kuyper door de drukpers ons volk
leert.

Niemand zal aan een kerkeraad of zelfs aan
een enkel geloovige het recht betwisten, om tegen
een leeraar, wat diens leer aangaat, bezwaren in
te brengen. En wij betwisten dat recht ook aan
Bedums kerkeraad in geen enkel opzicht. Integen-
deel. Indien een kerkeraad meent, dat de waar-
heid Gods schade zou lijden, zoo is hij verplicht
te spreken.

Nu kan men wel, zooals ook bij de geschiedenis
der enquête in zake het onderwijs van prof.
Lohman geschiedde, en zooals ook thans weer
herhaald wordt, heel wijs oordeelen, dat het niet
de tijd is; dat het op andere wijze moest; dat
het door andere personen moest; dat het langs
een anderen weg moest; dat het in een anderen
vorm moest; dat het met andere woorden moest;
dat het te lang of te breed, te dun of te dik
gedaan is. Op ons maken zulke opmerkingen
een armelijken indruk; ze doen ons denken aan
de stuurhut die steeds aan de wal blijft, en
daar wachten tot een ander vaart, om dan aan
de omstanders te verhalen, dat zij het heel anders
zouden gedaan hebben, als zij eens scheep gin-
gen; — of aan andere lieden, die u de kastenjes
niet voor laten halen, en dan hun veront-
waardiging te kennen geven, dat zij asch aan
uw vingers hebt; — de bekende grievende pedan-
terij der eigenwijzen, die de kat altoos uit den
boom kijken, maar de handen in den zak houden.

Niet dat wij critiek, ook door de drukpers,
op het optreden van Bedums kerkeraad zouden
willen veroordeelen. Het is gezegdzaam bekend,
dat zij zulke critiek meer bevorderen dan tegen-
gaan, er aan meedoen, en voor haar behandeling
ook zelven volstrekt niet kleinzeerig zijn. Maar
de betwijfel, die u altoos in den steek laat om
formele overwegingen, en zich zoo uit het ge-
schiedt, waar het heilige belangen geldt,
kunnen wij niet uitslaan. We gevoelen daar een
zonde in van zwakheid in trouw, in karakter, in
moed, in liefde voor hen, die zich wagen en
toewijden aan wat hun conscientie, hun roeping
voor God, hun trouw aan hooger eere dan de
honne eischen. Als er gesproken moet worden
in zaken, waarin dit spreken een offer eischt,
dan geven wij eere aan wie spreekt, en achten
hen te goed, om met dooddoeners en zeven-
klappers het volk, wier heilige belangen in het
geding zijn, van hen te verwijderen.

Niet dus omdat de zaak niet op andere wijze
zou kunnen opgezet zijn, maar om zijn daad,
die naar wij gelooven na ernstig beraad en onder
den drang der conscientie bij het licht, dat hij
had, door den Bedumsechen kerkeraad verricht
is, eeren wij de fermetiteit van genoemden kerkeraad.

Ook om hen, wien het ingebrachte bezwaar
geldt en bovenal om de waarheid Gods kunnen
wij ons over die daad niet bedroeven.

Het geldt hier toch zeer gewichtige stukken
der waarheid, die het beginsel onzer Gerefor-
meerde belijdenis raken, en waarover onze Gere-
formeerde kerken tot bewijst zijn, en indien nood-
dig, ook tot een oordeel moeten komen. Het
geldt de leer der rechtvaardigmaking, der weder-
geboorte en der roeping in verband met de be-
diening des Woords en der sacramenten en van
heel de practijk van ons kerkelijk leven; het
geldt de leer aangaande de kerk en de zuivere
positie der gemiddelde kerk tegenover de an-
dere levensstadien, bepaaldelijk ook tegenover
de wetenschap en de scholen. Het geldt het
terrein der beginselen. Gelijk we de houding
der fractie Van Lingene, die allen principieelen
aandring ontweek als wilkeurig en onverantwoor-
delijk laken en beschuldigen, zoo komt ons
daarentegen een optreden met eerlijk beschreven
bezwaren allezijs gepast voor, ja door de waar-
heid en den dienst van God geëischt.

Het bezwaar van Bedum tracht toch niet alleen
prof. Kuyper, maar evenzeer de hoogleraren te
Amsterdam en te Kampen, die zijn overtuiging
deelen en daarbij de dienaren des Woords in
onze Gereformeerde kerken, die in hun dienst
van de beginselen, welke Bedum onaannemelijk
acht, uitgaan, ja daarin het wezen zelf der zu-
ivere waarheid, den wortel der Gereformeerde
belijdenis begrepen achten. Zouden de genoemde
hoogleraren en leeraars de kerken en de waar-
heid Gods afschrijven van het fundament dat
onze God gelegd heeft, zoo is het noodig, dat
zij van het pad, dat zij hewandelen, teruggeroepen
worden, of daarop worden weerstaan. En anders
is het roeping, hunne eere te handhaven tegen
wie hen van onzuivere leer beschuldigt of verdenkt.

Toch behooven wij bij den opzet van dit be-
zwaar nog niet aanstonds te denken aan een ver-
plichte keuze tusschen Bedum en zoovele andere
kerken en leeraars. Nadere niteenzetting van de
gevoelens betreffende de besproken stukken kan
tot meerder licht en hartelijke overeenstemming
leiden en zoo aan onze Gereformeerden ten goede
komen. Een stijl van leer en tegensprek, van
stelling en tegenstelling, mag nog allerminst ge-
constateerd worden. Bedums geschrift toont
duidelijk voor hen, die der zaak kundig zijn,
dat er *misverstand* bestaat op belangrijke punten;
dat *uitbreukingen* aan welke allerminst het gewicht
der zaak hangt, meer dan de zaak zelve waarde-
ren het ons allen gaat, als bewarend worden aan-
gezien; dat *practische overwegingen* sterker dragt
uittoeven dan een onbevraagd beoordeelend in
zake de belijdenis der waarheid gedooft; dat aller-
minst een uitgewerkte antithese de broeders
schiedt.

Ware de praktische vraag over de opleiding
van de baant, ten genoegen ook van Bedums
kerk, zoodat die kerk de zuiverheid der oplossing

op den toetasten der Gereformeerde beginselen
erkende, en gerust was in de conscientie voor
God, er zou van zijn bezwaarschrift ongetwijfeld
heel wat wegsnelen als nieuw voor de zon.

Dit feit is niet te miskennen, waar tegen de
hoogleraren te Kampen die hun instemming
met prof. Kuyper op betwiste punten onbewijmd
uitspreken, geen actie door Bedum ingesteld
werd, maar prof. Kuyper door dezen kerkeraad
tot mikpunt voor zijn klacht wordt genomen, en
het stuk wordt ingediend niet bij den kerkeraad
van Amsterdam, maar bij de deputaten voor het
verband der kerken met de Vrije Universiteit.

Het slot, dat een zijweg inslaat, laten we
weg; maar met het bovenstaande stemmen
we geheel in.

Behandeling van soortgelijke aangelegen-
heden hoort in een kerk die op de zuiver-
heid van haar belijdenis prijs stelt, thuis.

Zelfs mag men zeggen, dat de vooruit-
gang in de kennis der waarheid bijna
altoos te danken was aan dergelijke duidel-
ijke openbaarmaking en tegenstelling van
strijdige inzichten.

KUYPER.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Doot J. C.
van Biemen te Leiden, van J. W. B. f. 1.50
van G. Albers te Krimpen a/d. Lek f. 1.50
van L. de Vries te Groningen, voor Kootwijk ge-
collecteerd, kerk B. f. 3.

Uit de Pers.

Onder de Modernen wordt thans naar aan-
leiding van het voorval te Stolk en Stiens
gestreden over de vraag, hoe men den Doop zal
bedienen.

Ds. Chavannes te Leiden e.a. willen doopen
naar eigen goedvinden. De redactie van de *Her-
vorming* daarentegen wenscht zich te houden aan
de oude formule, niet om die formule, maar
om een beslissing op dit punt te voorkomen.

Ds. Chavannes schreef aan de *Herforming* dit:

Antw. redacteur!

Gij hebt aan het stuk van Prof. Oort over het
gebruik der traditionele doopsformule iets tege-
voegd, waartegen ik zulke bezwaren heb, dat ik u
verlof moet vragen ze aan uw lezers bekend te
maken.

Ik laat rusten in mijn papiermand, want ik heb
te ernstigere zaken, maar ik merkte dat het te
lang werd dit blad werd — de redenen waarom
mijn geweten mij verbiedt de formule te gebruiken.
Ik en velen met mij kunnen het eenvoudig niet
doen, en ik heb dit feit, voor zoover mij aangaat,
tot de kennis van den heer Hoevers gebracht, met
verlof, om van de mededeeling gebruik te maken.

Wetnu, volgens u zouden zij, die in dit geval ver-
keeren niet moeten doopen, want de doop zonder
de formule zou geen doop zijn. Met andere wor-
den, zouden zij hun ambt moeten neerleggen, want
weigeren te doopen mag geen predikant anders
dan in bijzondere gevallen en om redenen die niet
een goed- of afkeuring van des doop op zich zelf
niet te maken hebben.

Hiermee ben ik echter volstrekt niet bereid. Ge-
durende vele jaren heb ik bij deze plechtigheid
voorgegaan (voorgegaan, want ik laat de gemeente
handelen optreden, doordat ik zeg: «Wij doopen
u» met een rein geweten, want ik ben uitsluitend
te rede gegaan met de eischen der stichting; ik
heb getracht wezenheid en leven te gieten, in wat
maar al te vaak een ledige vorm was geworden,
en vele getuigenissen hebben mij bewezen dat mijn
poging niet mislukte. Ik heb, met opzet, geen
sacrament (toegezegd; sacramenten zijn feitelijken
en protestantische voorgangers mogen niet priester-
terij spelen. In de plaats van een sacrament heb
ik getracht een plechtigheid te stellen, waarin
woorden en symbolen zich verenigen om den
ouder en der gemeente waarvan zij lid zijn hun
heilige plichten op het hart te drukken.

Het is, zegt men, geen doop. Wat, geen doop!
Het is *niet* doop, en den doop van hen die daarin
sichting vinden. Waarom zou ik, onder de vele
doopen die er zijn, niet den mijnen hebben, die
even goed is als eenig anderen en veel beter dan
een sacramentele doop? Waarom zou het betere
geen recht van bestaan hebben naast het slechter?
Welke doop is dan de ware? Zeker *niet* die met
de formule, want zij is niet de oorspronkelijke voor-
roover als wij weten; immers, men heeft hoogst-
waarschijnlijk eerst gedooft met een beroep op den
naam van God, eer men den Zoon en den Heiligen
Geest er bij haalde.

Welke doop is de ware? Zeker niet de kin-
derdoop, al gebruikt men de formule; want juist
hier is het gebruik der formule een schromelijk
misbruik. In Matth. 28:19 wordt geen kinderdoop
bedoeld; er wordt bedoeld, dat zij door den doop
in de gemeente worden opgenomen die, krachtens
hun bekering, voortaan met haar den Vader, den
Zoon en den Heiligen Geest zullen aanroepen. Dit
is onmogelijk van toepassing op kleine kinderen.

Geen doop is de oorspronkelijke; geen doop is
in dien zin de ware! Maar wat is dit ook voor
een catholiek begrip: *de ware doop*? Ik vraag niet
naar den waren doop, een onding. Ik vraag niet
naar een werkelijk licht in de traditionele plechtig-
heid en breng dit plechtigheid talrijke wijzigingen
ondergaan; als goed protestant help ik ze verder
wijzigen in den geest van het protestantisme, en ik
moet het wel vreemd vinden, dat men mij daarbij
wilkeurig wil binden aan eenigen vorm van
vroegeren tijd.

Wie een catholiek doop verlangt moet zich
niet tot mij wenden; hij vindt volop gelegenheid,
om volbrenging van zijne vermeende behoefte te
erlangen. Ik voor mij tracht te voldoen aan wezen-
lijke behoeften; dit is trouw aan mijn ambt, en
trouw aan mijn ambt is zeker geen reden om dit
neer te leggen.

Leiden, 8 Juni 1896.

G. G. CHAVANNES.

En de redactie antwoordt er op:

Wij hebben niet geschreven dat wie in 't geval
van Chavannes of Hoevers verkeeren, niet mogen
doopen, of hun ambt moeten neerleggen.

Dit schreven wij: «Voor ons behoort de formule
bij den doop. Wij gevoelen het als wilkeurig, wan-
neer men voortgaat den doop te bedienen en die
formule laat varen en zouden, indien wij ons ge-
bonden achten van de formule afstand te doen,
achtten den doop te bedienen.»

Wij verzoeken vriendelijk er op te letten, dat wij
het vraagstuk geheel en al te beslissing lieten aan
persoonlijke waardeering, en enkel onze persoonlijke
opvatting gaven. En dat deden wij tegenover het
beveeren van Prof. Oort, dat het gebruiken der for-
mule zou zijn een spelen met woorden en dat men
er mee zou schuldig staan aan onwaarschijnlijkheid.

Blijf waar voor u zelf, zeggen wij, en handel diens-
volgens; maar betrich anderen niet van owaar te
zijn, indien zij anders meenen te moeten handelen.
Voor ons is er geen andere doop dan die een
catholiek, d. i. een algemeen karakter draagt, en
daarom bedienend wij ons daarbij niet van een door
ons bedachte, maar van een door de traditie ge-
geven formule.

Wij kennen tot die gedraging door dierlijke
overwegingen, die Chavannes tot de zijne voerde:

wie den doop bedient treedt handelend voor de
gemeente op en doopt in haar naam.

En wij verheugen ons in de vrijgevigheid onzer
kerkelijke reglementen, die toelaat dat wie geen
vrede heeft met de wijze waarop hier den doop
wordt bedient, hem elders naar voren, waar hij
bedient wordt op de manier die hem '

studie. Voorts verklaart de vergadering hare instemming met het voorstel van rapporteurs om het examen ter beproefbaarstelling voor de kerken niet door een Classis, maar voor alle candidaten door de Generale Synode te doen afnemen.

In zake het rapport van de Zending onder de Joden spreekt de Classis uit, met het oog op de financiële bewaren, en de verhouding van Heidenwereld en Jodendom, niet te kunnen adviseeren tot aanneming der in bedoeld rapport vermelde voorstellen. Na kennisneming van den zakelijken inhoud van het rapport van de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen betuigt de vergadering hare instemming met de voorstellen van de meerderheid der rapporteurs.

Eindelijk komt het rapport voor de Kas voor emeriti predikanten enz. in bespreking. De Classis spreekt als haar gevoelen uit: er zij eene generale kas voor al de kerken, bestuurd door deputaten der Generale Synode, die om de drie jaar eene begroting opmaken van de per jaar vereischte gelden. Die gelden worden gevonden door een omslag, procentgewijs over al de kerken. Uit die kas ontvangen de kerken, die een emeritus Dienaar of predikantweduwe of -wezen hebben, het vereischte bedrag en betalen dit zelve uit.

Tegen de bepaling, dat de Dienaren verplicht zouden worden eene expressie bijdrage in die kas te storten, verklaart zich de vergadering als te eene vervalsching van het beginsel.

Classis Breukelen, 28 Mei 1896.

De praesces stelt voor, eerst de ingekomen rapporten te bespreken, wat door de vergadering wordt goedgevonden, en stelt aan de orde het rapport van deputaten voor de Generale Kas ten behoeve van Emeriti predikanten enz. Da. J. Koning leidt de bespreking in, waarin een levendige discussie volgt, die eindigt met de aanneming van het volgende voorstel:

a. De verzorging van de Emeriti predikanten enz. moet uitgaan van de plaatselijke kerk, waar de Emeriti of overleden predikant het laatst heeft gediend.

b. Zulk een plaatselijke kerk heeft in overleg met de Classis de som te bepalen, die aan de betrokken personen moet uitgekeerd worden.

c. De opbrengst van deze bepaalde som, zoveel mogelijk te dragen door de kerk, die de Emeriti of overleden predikant het laatst heeft gediend; terwijl de betrokken kerk het door haar op te brengen deel met de Classis, waaronder zij ressorteert, bepaalt.

d. De opbrengst van het bepaalde, niet door de plaatselijke kerk zelf te dragen deel, zal opgebracht worden door al de kerken, die in Gereformeerde kerkverband leven.

De J. van Henten leidt de bespreking in van het curatoren-voorstel en het rapport, in zake Opleiding van Dienaren des Woords. Na breede bespreking wordt besloten, het volgende op de Provinciale Synode te brengen:

De Classis, betreffende, dat de tweeheid in de opleiding vooralsnog bestendigt blijft; spreekt hare instemming uit met het curatoren-voorstel wat aangaat de Theologische School en heeft, dat de Generale Synode dit voorstel aanneme.

Voorz. dat uit het rapport der deputaten wordt overgenomen de Nota der 3 deputaten Franssen en Fernhout,

en wat aangaat het verband tusschen de kerken en de Vrije Universiteit, het voorstel van deputaten wordt aangenomen.

In zake de Zending onder de Joden vindt het rapport, daarop betrekking hebbend, bij de vergadering veel instemming, doch zij durft zich niet uitspreken over de uitvoerbaarheid.

Het rapport in zake de Zending onder de Heidenen enz. komt niet in bespreking, omdat het nog zoo kort geleden is ontvangen.

Provinciale Synode van Friesland, gehouden te Sneek, 3 en 4 Juni 1896.

Het moderamen wordt gekozen en daarin benoemd: Dr. Hanja tot Praesces, Dr. J. Dijkstra tot assessor, Dr. A. de Geus tot scriba, Dr. D. Tom tot adjunct-scriba.

Het voorstel van de Classis Sneek, dat door de Generale Synode aan de hooge overheid het verzoek wordt gericht om de wederinvoering der doodstraf, geeft aanleiding tot eene uitgebreide bespreking, waaruit duidelijk blijkt, dat niet allen het over de roeping der kerk in dezen eens zijn. Het wordt verworpen met 17 tegen 15 stemmen.

Naar aanleiding van de discussie over het laatstgenoemde voorstel van de Classis Sneek, trekt Leeuwarden haar voorstel, om de tusschenkomst van de Generale Synode bij de overheid in te roepen voor der militairen Sabbatahelijging, in.

Een voorstel van de kerk van Woudsend, dat niet door de Classis Sneek was overgenomen, strekkende, om van de Generale Synode revisie van art. 22 D. K. te vragen, zoodat er vijf stemmen voor de leden mogelijk werd, brengt tot het besluit, om op dit oogenblik geene revisie te vragen.

De Tom, daartoe door de kerk van Woudsend gemachtigd, deelt mede, dat die kerk zelve haar voorstel ter Generale Synode zal brengen.

Vóór de onderscheidene rapporten voor de Generale Synode in bespreking komen, merkt de praesces op, dat de besluiten, hier te dezer zake genomen, uitspreken zijn van de Friese kerken; maar dat deze kerken te Middelburg nog eens zich zullen uitspreken over meer, mischien onder ander licht, en dat daarom de uitspreken te Sneek en te Middelburg niet gelijk behoeven te zijn.

Het voorstel van curatoren wordt na bespreking van de bewaren, ontleend aan art. 14 van het reglement der Gymnasiale opleiding en aan art. 11 van het reglement op de Theologische opleiding, algemeen wenschelijk geacht om aangenomen te worden.

Aangaande het rapport-Opleiding wordt met 27 tegen 5 stemmen besloten, naar het door de Synode gevraagde praedicties van het moderamen, en dat aldus luidde: de P. S. spreekt de wenschelijkheid uit, dat de examinate zoowel praeparatoir als peremptoir door de Classis geschiedde, en dat op dit oogenblik het rapport ter zijde wordt gelegd.

In zake de Emeriti predikanten, predikantweduwen en -wezen wordt unanimen aangenomen het volgende praedicties van het moderamen: de Provinciale Synode spreekt als wenschelijk uit, dat art. 13 Dordtche Kerkenordening worde nageleefd; dat er eene Generale kas zij door deputaten beheerd; dat de Generale Synode bepaalt, hoe het geld daarvoor verzameld zal worden. Aangaande de Zending onder de Joden vernemen zich de Synode met het volgende praedicties van het moderamen: de Provinciale Synode stemt met de beginselen van het rapport van deputaten ad hoc in, en laat de wenschelijkheid van de uitvoering aan de beslissing van de Generale Synode over. De Classis Bolsward stelt hare adviezen in deze materie ter beschikking van deputaten naar de Generale Synode. Wat betreft de Zending onder de Heidenen,

sluit zich de Synode na uitvoerige besprekingen aan bij het praedicties van het moderamen: de P. S. betuigt bij het licht, dat zij thans heeft, hare instemming met de omschrijving van de beginselen in de nota van de B. B. De Gaay Fortman en Wagenaar, de nadere uitvoering zoo noodig aan de Generale Synode overlatende. Bij dit met 26 stemmen uitgesproken oordeel gold zeer de overweging, dat men niet durfde constateeren, dat er tusschen de beide voorgestelde methoden verschil in beginsel was.

Door Kinderen.

VI.
EEN OUDE KENNIS?

Kunald opende de deur, en wenkte den vreemdeling, die buiten stond. De binnentredende was een man van hooge gestalte, aan wiens stijve houding men op 't eerste gezicht den krijgsman herkende. Zijn hoofd en baard waren reeds geheel vergrijsd, alleen de wenkbrauwen waren donker, en gaven daardoor aan het gelaat een eigenaardige uitdrukking.

Nauwelijks had hij den grijsaard bemerkt, of hij liep haastig naar hem toe, knielde voor hem neder en omvatte zijne knieën.

«Hoe?» riep de grijsaard uit, terwijl hij den bezoeker aandachtig beschouwde, «zijt gij niet Egbert?»

«Gij herkent mij dus?» riep de aangesprokene op een toon, die zoowel blijdschap als verwondering te kennen gaf, terwijl een traan in zijn baard rolde. «Maar dan is het ook geen leugen, dat gij onze lieve, goede keizer Frederik zijt. Ik zeg u het uur, waarin ik u aangezicht weder mag aanschouwen. O, hoe vurig heb ik daar-naar verlangd! En nu wordt mijn verlangen bevredigd!»

«Ja, ik ben degen, voor wien ge mij houdt», sprak de grijsaard, — en ook ik herken u. Hebt ge mij niet eens uit de hand der vijanden gered; het was in den slag bij Cortennova, weet ge nog wel? In mijn lijf was ik te diep in het leger der vijanden doorgedrongen, en plotseling zag ik mij van alle zijden omringd.

Mijn strijdros werd door een dolksteek doodelijk gewond, en zonk onder mij neer. Reeds legden de vijanden de hand aan mij, ten einde mij gevangen te nemen, daar ik niet in staat was mij te verdedigen, toen een mijner dappere krijgers eensklaps kwam aannemen, en als een leeuw zich op den vijand stortte. Den een kliefte hij den schouder, een ander hief hij den arm af, een derde doorboorde hij de borst.

Kortom, hij richtte zulk een bloedbad onder de vijanden aan, dat deze verschrinkt terugkwamen. Middelwyl had ik tijd bekomen, om mij van mijn ros, waaronder ik half begraven was, te bevrijden, en mijn dapperen redder bij te springen. Langzaam trokken wij toen, nog steeds door den vijand vervolgd, naar de onzen terug, door wie we bij onze aankomst met gejuich ontvangen werden. Gij waart onze dapperste redder. Toen reeds waren uw hoofd en baard grijs, alleen uw wenkbrauwen waren donker en daaraan heb ik u herkend. Voor uw dapperde daad schonk ik u een keten, en ik zie dat gij ze nog draagt.»

Daarbij wees de grijsaard op een keten, die Egbert inderdaad om den hals had.

«Ja, ik draag haar nog, mijn keizerlijke gebieder», riep Egbert vol geestdrift uit, «en ik zal haar dragen, zoolang ik leef, ja, in het graf zal ze mij eens vergezellen. Het is het dierbaarste kleinood, dat ik bezit. Maar hoe goed hebt gij dat alles onthouden en dat na een zoo groot aantal jaren, dat ik dien tusschentijd zelf een oud man geworden ben.»

«Een vorst moet een goed geheugen hebben, antwoordde de grijsaard, — ten einde de goeden te beloonen en de kwaden te straffen; doch allermest mag hij zijn redders en die hem weldeden, vergeten.»

«Dan herinnert ge u ook nog den storm, dien we op zee te doorstaan hadden, toen we op weg waren naar het Heilige Land?»

«Zeker herinner ik mij dien», luidde het antwoord. «Het was in den nacht van Donderdag op Vrijdag. De mast van ons schip was gebroken en hing over boord, zoodat ons vaartuig dreigde te gronde te gaan. De gezagvoerder en de bemanning waren het hoofd geheel kwijt; niemand wist wat te doen. Toen beval ik de touwen, waardoor de mast aan 't schip bevestigd was, door te hakken, hetgeen geschiedde. De mast stortte in het water, en verlichtte zich het schip weder op. Bijna was de mast nog door een reusachtig golf tegen het schip geslingerd, hetgeen ons vaartuig verpletterd zou hebben. Doch God hield zijn hand over ons uitgebreid, zoodat we van den ondergang gered werden, en behouden het Heilige Land bereikten. Toen vermoedde ik niet, dat ik het voor de tweede maal zou zien en toch ben ik al dezen tijd daar geweest.»

«Uwe Majesteit is andermaal in het Heilige Land geweest?» vroeg Egbert.

«Ja», antwoordde de grijsaard, — «en ik ben eerst nu van daar teruggekeerd om in mijn vaderland te sterven. Doch dat vertel ik u een volgend maal», aldus brak hij hier af. «Gij kunt mij echter nog een dienst bewijzen», zoo vervolgde hij, «die niet geringer zijn zal, dan die, toen ge mij het leven reddet.»

«Al zou ik dien dienst met mijn leven moeten bekopen», verzekerde Egbert, «dan zou ik het niet vreemde doen.»

«Nu, zoover zal het niet komen», zeide de grijsaard. «Doch luister; er zullen vele vijanden tegen mij opstaan, die mij mijn goed recht betwisten, ja mij in 't geheel niet erkennen, voor hetgeen ik ben, maar voor een leugenaar en bedrieger zullen houden. Nog heb ik geen schare van aanhangers rondom mij kunnen verzamelen. Deze beide getrouwen — op Kunald en Wolfram wijzende — zijn de eenigen die zich dusver bij mij hebben aangesloten. Ik heb trouwen ook nog geen ander gezicht. Hier in Keulen ben ik voor 't eerst in 't openbaar met mijn aanspraken voor den dag gekomen. Ik twijfel er echter aan, dat men ze zal erkennen. Mijn getuigenis zal men niet gelooven en het is dus van gewicht, wanneer anderen het kunnen ondersteunen, vooral degenen die reeds vroeger in mijn dienst waren en mij van nabij kennen.»

«O, wat dat betreft», riep de krijgsman, «daar is wel iets op te vinden. Hier in Keulen leeft nog iemand, die onder uw banieren gestreden heeft, en bij de belegering van Parma aawaar gewond is geworden. Hij is lam aan beide beenen en kan zijn huis nooit verlaten. Doch ik bezoek hem dikwijls, en dan praten wij over denouden tijd, in 't bijzonder over de veldslagen, waarin wij beiden gevochten hebben. Hoe dikwijls heeft de wakker Geissler reeds gezegd: Leefde onze goede keizer nog maar! Toen waren het toch betere tijden voor het land dan tegenwoordig, nu niemand eigenlijk recht weet wie Heer is.»

«Geissler, Geissler?» viel hem de grijsaard in de rede, terwijl hij de hand aan het voorhoofd bracht, als om zich iets te herinneren.

«Kent gij hem?» vroeg de krijgsman.

«Heeft hij niet een litteken dwars over de linkerwang?» luidde het vragend antwoord.

«Juist», antwoordde de krijgsman. «Hij kreeg die wond bij de belegering van Parma.»

«Precies, bij Parma, waar ik geslagen werd», riep de grijsaard levendig uit. «Nu herinner ik 'tmij weer heel duidelijk. Toen wij daar, door mijn schuld, vluchten moesten, konden wij ons ternauwernood aan de ons achtervolgende vijanden onttrekken, door op mijn schip «de Draak» de wijk te nemen. Onder de geredden bevond zich ook Geissler. Doch het was treurig met hem gesteld. Zijn linkerwang was bijna geheel afgehouden door een vijandelijk aardslag en bloedde vreeslijk.

Ik hielp hem nog de wond verbinden. Zoo iets vergeet men niet zoo licht. Van de hem toegebrachte verwonding behield hij echter een groot litteken.»

HOOGENBIJK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Sprang (cl. 't Hertogenbosch), C. Lindelboom, cand. te Kampen. Hatten (cl. Harderwijk), J. van Huerigen te Werkendam. — Den Boer (cl. 't Veenhuizen te Workum c. a. — Verke (cl. Goes), N. Y. van Goor te Dikshorn.

AANGENOMEN: Oudewater, F. A. van der Heiden te Gerkesklooster. — Schildwilde (cl. Appingedam), J. Fokkinga te Houwerzijl c. a. — Burum (cl. Kolham), R. Roorda te Stunten. — Siedrecht, J. van den Berg te Rhooen c. a.

BEDANKT: Amersfoort B. H. H. Veder te Rotterdam. — Beetgum, N. Y. van Goor te Dikshorn c. a. — Hollandscheveld (cl. Meppel), R. Brouwer te Sienst. — De Lier (cl. 't Gravenhage), P. D. de Groot te Meppel.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Bergumheide, M. de Jong, cand. te Utrecht. — Oostmarsum (toez.), H. Post te Losser. — Hoog-Blokkland en Enter, D. J. van Aalst, cand. te Hoorn. — Loenen op de Veluwe en Colmschate, B. J. Bolwerk, cand. te Utrecht. — Metlarij, H. Post te Surhuisterveen. — Binnik en Vechten, H. van Griethuizen te Oostervelde (gem. Doornspijk). — Aalsmeer, D. Postma te Zaandam. — Garenen (toez.), H. Snel te St.-Maartensdijk (Zaandam). — Oostervelde, W. Bax Jr., cand. te Leiden. — St.-Michielsgestel en Schijndel, A. P. de Groot te Koedijk. — Borne, A. J. van 't Hofst te Noorderp. — Culbaard, H. Doornveld te Wierden. — Wilhelminadorp, St.-Antoniepolder Schore en Vlakte (cl. Goes), A. J. Wartena, cand. te Gouda. — Burgwerd, J. P. Erlinga te Oostwilde. — Esnorna, P. J. Steenbeek te Lochem. — Grootegast, B. H. Gust, cand. te Groningen. — Hollandscheveld, G. Boersma te Nijehasse.

AANGENOMEN: IJthorst en De Wijk (Gr.), E. H. Limburgh, cand. te Groningen. — Goudriaan, L. Kan de Beer te Heikingen. — Losdorp, B. H. Gust, cand. te Groningen.

BEDANKT: St.-Leersland, D. J. van Aalst te Hoorst. — Workum, J. Draaisma te Steenwijk. — Heeswijk c. a. A. P. de Groot te Koedijk. — Woudbrugge, A. L. Geselschap te Kockingen. — Eijnaart en Heijningen, F. J. Los te Bruchem en Kerkwijk. — Hoogersmilde, Zuidzande en Grijperkerke (cl. Middelburg), J. C. van Hoeve, cand. te Utrecht. — De Lier, K. Eekhof te Werkhoven. — Nieuw-Buinen, H. G. Tonbeek te Roswinkel. — Wams, D. Erlinga te Hemelum. — Itens c. a. W. Voors te Kuinre. — Rottevalle, B. H. Gust, cand. te Groningen. — Zwaag-Weelde, M. de Jong, cand. te Utrecht. — Oolijk, H. Hazelaar, cand. te Amsterdam. — Asch (gem. Buren), E. H. Limburgh, cand. te Groningen. — St.-Filipsland, J. J. Homberg, cand.

Geabonneerden op DE HERAULT wordt bevestigd, dat de abonnementsgelden over het 2e kwartaal, eindigende 30 Juni, ten bedrage van f. 120, per postwissel over te maken aan de Administratie.

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

J. A. WORMSER,

Directeur-uitgever.

Amsterdam, Juni 1896.

Advertentien.

Werden wij vóór ruim 7 maanden in rouw gedompeld door het afsterven onzer lieve Moeder, heden behaagde het den Heere van ons te nemen onze geliefde Vader,

ANE PAULUS STRIKWERDA, Weduwnaar van HILKE BOUWES VELLINGA, in den ouderdom van 41 jaar en 9 maanden.

Hoewel diep bedroefd, mogen wij gelooven, dat hij is ingegaan in de ruste, die er overblijft voor het volk van God.

P. STRIKWERDA.

L. STRIKWERDA.

B. STRIKWERDA.

Winsum (Fr.), 7 Juni 1896.

Gereformeerd Gymnasium, TE ZETTEN.

Het Curatorium maakt aan belanghebbenden bekend, dat het TOELATINGS-EXAMEN voor den Cursus '96-'97 zal plaats hebben D. V. op Vrijdag 10 Juli c. k., in het Gebouw van het Gymnasium te Zetten. Aanvang des morgens om 9 uur.

Aan Ouders of Voogden, die hunne Zonen of Pupillen aan het Examen willen doen deelnemen, wordt verzocht hiervan aangifte te doen bij den tweeden ondergeteekende te Oosterbeek, vóór of op 3 Juli c. k.

Het Curatorium, Jhr. Mr. H. M. J. VAN ASCH VAN WIJCK, fungerend Voorzitter. Mr. J. P. A. Graaf VAN LIMBURG-STIRUM, Secretaris.

Gereformeerd Gymnasium, te Amsterdam.

Ouders of Voogden, die hunne Zonen of Pupillen met den nieuwen Cursus op eene der klassen van het Gymnasium wenschen geplaatst te zien, kunnen zich onder opgave van naam en woonplaats nog aanmelden tot Zaterdag 4 Juli a. o. bij

Dr. J. WOLTER.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.,

DAM 15-17, AMSTERDAM.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS, Wisselen Gouden Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIE en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Vereeniging voor Hooger Onderwijs OP GEREFORMEERDEN GRONDSLAG.

PROGRAM

VOOR DE

Zestiende Jaarlijksche Samenkomst,

te houden te LEEUWARDEN, op 1 en 2 Juli 1896.

I.

Op Woensdag 1 Juli, des avonds te 7 ure, zal er een URE DES GEBEDS worden gehouden in de Noorderkerk (Grote Kerkstraat), waarin als Voorganger zal optreden Prof. Dr. W. GEESINK.

II.

Op Donderdag 2 Juli daaraanvolgende zal de Algemeene Vergadering gehouden worden, van des morgens negen precies tot des namiddags een ure, in het gebouw van Mej. Wed. J. van DEN WIELEN, Ingang Breedstraat.

De leiding van deze Vergadering, alsook van de Meeting, is door H.H. Directeuren opgedragen aan den Hoogleraar Mr. D. P. D. FABUS.

III.

Op Donderdag 2 Juli, des namiddags te twee ure, zal er een OPENBARE MEETING, met debat, worden gehouden in het gebouw van Mej. Wed. J. van DEN WIELEN. Het debat zal worden ingeleid door den Curator Mr. Th. HEEMSKERK.

Voor entree betaalt men f. 0.25; doch Leden en Contribuanten hebben gratis toegang. Op Donderdag 2 Juli, des namiddags te vijf ure, Gemeenschappelijke Maaltijd in het gebouw van Mej. Wed. J. van DEN WIELEN, tegen betaling van f. 2.—.

Aan H.H. Leden of Begunstigers, die aan den maaltijd wenschen deel te nemen, wordt bevestigd en dringend verzocht, hiervan vóór 27 Juni kennis te geven aan den heer W. C. VAN MUNSTER te Leeuwarden, bij wien tevens, op verzoek vóór 25 Juni en met opgave van maatschappelijke positie, voor zooveel mogelijk, zorg wordt gedragen voor goed logies bij vrienden.

Ook zal de Regelings-commissie aanwijzing doen van gelegenheid tot logeeren voor den prijs van f. 2.—, f. 1.75, f. 1.50, en zorg dragen, dat er 's avonds (1 Juli) na den Bidstond, in het gebouw van Mej. Wed. J. van DEN WIELEN, een zaal beschikbaar is waar de Leden en Begunstigers elkander kunnen ontmoeten en gezellig samen zijn. Ingang Sacramentstraat. Tot deze samenkomst worden alle Leden en Begunstigers vriendelijk uitgenodigd.

De Regelings-commissie,

Dr. J. HANJA, te Oosterbierum, Voorzitter.

Mr. H. OKMA, te Sneek, Secretaris.

N. B. Leden en Begunstigers, die de Vergadering wenschen bij te wonen, wordt bevestigd verzocht het bij het Verlang gevraagd blijft dienlijk in te vullen en aan den Ingang van het vergaderlokaal af te geven.

Zij, die als Lid of Begunstiger wenschen toe te treden, kunnen hiervan kennis geven aan de H.H. Correspondenten aan het Bureau, of vóór de Vergadering aan het Lokaal.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten, Prinsengracht bij de Prinsensstraat, No. 157, AMSTERDAM.

GOLDSCHMEDING'S PIANO'S en ORGELS

zijn alom bekend en worden bij toewijding gevraagd.

GROOTE MAGAZIJNEN KEIZERSGRACHT 305, Warmoesstraat 141, Amsterdam.

VRAAG Catalogus en Conditiën, van Hoor, Rail en Betaling.

Speciale Inrichting voor Reparatie.

Vrije Universiteit.

Het 16e jaarverslag der Vereeniging voor Hooger Onderwijs zal nu, naar ik vertrouw, in aller handen zijn, zoodat nu ieder lid en begunstiger ook in het bezit is van het program voor de zestiende jaarvergadering, te Leeuwarden te houden op Woensdag 1 en Donderdag 2 Juli. Wie het nog niet heeft ontvangen, vraag er naar aan den correspondent in zijn buurt.

Daarom wensch ik nog slechts met een enkel woord in herinnering te brengen, dat de bidstond D. V. Woensdagavond te 7 uur aanvangt (voorganger Prof. Dr. W. Geesink) en gehouden wordt in de Noorderkerk (grote Kerkstraat); en dat de vergadering den volgende morgen te negen uur precies zal worden geopend, vanwege de vele werkzaamheden, welke de agenda biedt. Tot president, belast met de leiding, was Prof. Fabius door directieuren uitgenodigd, welke ook zich daartoe bereid had verklaard; maar toch werd in deze weer openbaar, hoe wij bij al onze plannen toch voortdurend te bedenken hebben, hoe steil afhankelijk wij zijn van de beschikkingen des Heeren over ons.

Voor nu ruim 14 dagen werd onze vriend en broeder eensklaps overvallen door een hevige ziekte, die hem op het leger nederwierp, en die later roodvonk bleek te zijn. Ofschoon door Gods groote goedheid de toestand thans zeer bevredigend mag genoemd worden, zal de herstelling evenwel zeer waarschijnlijk op den dag der jaarvergadering nog niet zóó ver zijn gevorderd, dat hij daar zal mogen verschijnen. Wij hebben evenwel rijke stof tot dank, dat de Heere den hoogleraar nog niet wegnam, maar zijn leven nog spaarde. Moge verder geen storing in de geneezing zich voordoen en de beterschap blijven voortgaan, zoodat tot hertoe het geval was.

Inzage van de agenda zal bij een ieder de overtuiging wekken, dat deze jaarvergadering een uiterst gewichtige kan worden genoemd. Moge zij voorbereid worden door ernstig en vurig gebed!

Zij, die logies verlangen, en aan den maaltijd op Donderdag 2 Juli wenschen deel te nemen, vinden aanwijzingen in het program, dat voor in het jaarverslag te vinden is.

In de laatste weken heeft nog met goed gevolg het kandidats-examen in de letteren afgelegd, de Heer C. Schaik. De Heere bane hem ook verder den weg voor zijne studien.

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributie:

Van den heer H. Moll, te Watergraafsmeer (1896) f. 25; van het Locaal Comité te Amsterdam afrekening f. 338.75; door den heer Dr. J. Sasse te Nieuwveen uit Aarlanderveen f. 28.50; uit Achtienhoven f. 1; uit Kromme Mijdrecht f. 0; uit Nieuwkoop f. 3; uit Nieuwveen f. 39.50; uit Zevenhoven f. 13.50; uit Noorden f. 3, samen f. 97.50; door G. Lustig Hzn. te Huizen f. 11.50. Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit). Van de Geref. kerk te Genemuiden f. 8.75; van idem te Bergen op Zoom (1/2 coll.) f. 4.20.

Voor de Bibliotheek:

Van den schrijver: Carolus Niellius, acad. proefschrift, door C. D. Sax Jr. Amst. 1896.

S. J. SEEFAT.

Penningsmeester.

Bilversum.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ.

Voorheen J. J. ARND en ZONEN.

Dit blad
Bijdragen
dit blad het
aan den Uff
inzendingen
kunnen voor

Dan

Tusschen
trekken uit
de nog meest
kwarteeuwen
in 2348 vó
treden in 19
heid van he
gewone stij
men derhal
aarde in de
niet hooger
lioen. Eer
Abrams dag
Schrift onze
tenissen, t
ons mensche
verwarring i
het optrede
wordt een
Ook deze
rechtstreeks
der algeme
culiere gena
begon. Int
ook de part
val. Toen
ten leven i
geschiedenis
liere genade
geschiedenis
en wereld.
ping uit Ur
een afzonde
pig nog nat
volk. Doch
Noach tot
kinderen Ge
ze leefden
waren nog
zoomin na
tusschen
naarom wel
streeks op
heeft betre
geslacht, e
terrein der
voort tuss
altoos door
dat de alge
werkt in he
lijk het Aa
tot tweeden
keerd de f
in de geme
die herstelt
tot Verbu
Nu maal
verhaal va
zonderling
gezin een
en nu sch
zich regelt
dat in ve
over de d
Ten opzi
ons dit m
lezen, dat
zicht even
dit kleine
aan al zij
wroken w
volken en
keeren, die
treding op
ons geve
opstand e
borst. He
derhalve,
van onbe
historische
Denk u
met enke
gegeven f
Dan is er
zaagt, eer
die paren
de afbuig
beide par
geval de
dicht bij
punt half
mogelijk
gesneden
staaf en
dicht na
met uw
begint de
al toe t
ze buigen
liggen er